

Als creatieve hoogbewuste jongeren vastlopen in het leven...

- Published on February 1, 2020 LinkedIn

Albert Kaput

Trainer bij HB in Ontwikkeling

5 articles Following

Een tijdje geleden raakte ik in gesprek met een jongen die ik 3 jaar begeleid had. De jongen van 18 was al 4 jaar geleden vastgelopen. Hij ervoer een mismatch tussen wat hij nodig had om bij zichzelf te kunnen blijven in zijn behoefte aan ontwikkeling en wat daarin mogelijk was in zijn omgeving. Tot twee keer toe was hij in een depressie geraakt, waarbij hij automutileerde en suïcidale gedachten had. Zijn armen zaten vol met krassen en jarenlang bleef dit verborgen voor anderen.

Het was midden in de gang dat we elkaar tegen kwamen. We waren allebei op weg naar iets anders. Hij hield me staande en vroeg: “Wat vind jij, Albert? Al mijn vroegere medeleerlingen zijn al klaar met school of studeren nu... ik ben nog lang niet aan een studie toe. Loop ik dan achter op de rest van mijn leeftijdgenoten?” Ik legde hem voor dat hij dit op verschillende manieren kon bekijken. “De ervaringen die jij hebt gehad, de ellende waar jij uit omhoog bent geklommen, heeft jou veel geleerd over jezelf. Het heeft je gemaakt tot wie je nu bent, een jongeman die bezig is zingeving te halen uit zijn passie, muziek maken en schrijven. Jij hebt grotendeels op eigen kracht een burn-out en depressies overleefd en je bent op weg met het ontwikkelen van je talenten. Jouw schoolvrienden komen dat vermoedelijk pas tegen als ze in de veertig zijn. Dan worden ze zich bewust dat het werk dat zij doen niet echt zinvol voelt en vragen ze zich af wat ze willen met hun leven. Misschien krijgen zij dan een burn-out, terwijl jij dat allemaal al hebt ervaren.”

Hij keek nadenkend en vroeg: “Die pijn die ik voelde, was toch wel echte pijn hè?” “Jazeker,” zei ik, “daar heb je flink last van gehad en de pijn die je voelde was echt. Ondanks dat sta je hier en kun je terecht trots op jezelf zijn, omdat je op eigen kracht uit je depressies bent gekomen. Weet je nog dat je midden in de winter in een t-shirt bij me kwam, omdat je je bekraste armen durfde te laten zien? Toen zei je dat je trots op jezelf was, omdat je het gevoel had dat je een verslaving had overwonnen”.

Er kwam een glimlach om zijn mond. “Albert, zoals jij het uitlegt klinkt het best logisch, dus eigenlijk loop ik voor op hen?” “Dat is aan jou om te bepalen” zei ik: “Het is jouw perspectief dat telt.” We lachten allebei en gingen elk weer onze eigen weg.

Ik denk regelmatig terug aan dit gesprek met deze knul van 18 die al zo vroeg in zijn leven ernstig was vastgelopen in zijn zoektocht naar zingeving. Jongeren met een dergelijk hoog niveau van bewust-zijn, zijn erg zoekend om zichzelf in relatie tot hun omgeving te begrijpen. Dit soort gesprekken zijn voor hen veel eerder en vaker nodig om hier een breder perspectief op te krijgen. Om te leren begrijpen hoe zij zichzelf staande kunnen houden en bij zichzelf kunnen blijven in een wereld die hen vaak niet begrijpt.

De jongeren die ik begeleid, zijn vaak erg sensitief en hebben een scherp opmerkingsvermogen, waardoor zij goed in staat zijn inconsistenties en patronen waar te nemen. Zij beschikken over creatief (denk)vermogen, een hoog ontwikkelingspotentieel en (van nature) een sterke gedrevenheid bij wat hen interesseert. Deze kenmerken van begaafdheid vertaal ik in het contact met de jongeren (en hun ouders)

Mijn begeleiding van deze jongeren is er altijd op gericht om hun zelfredzaamheid te vergroten. Tot dan toe is er onvoldoende in hun psychologische basisbehoeften aan relationele verbondenheid, autonomie en competentie tegemoet gekomen. Dit ervaren ze niet op een bewust niveau, maar uit zich in een gevoel van afnemende zelfwaardering en een laag zelfbeeld. Een niet te duiden gevoel van “anders zijn”, of eigenlijk “niet gezien en begrepen voelen in hun eigenheid”. Dit maakt veel van hen onzeker en degenen die juist sterk bij zichzelf wilden blijven, botsten steeds vaker met hun omgeving, net zolang tot ook zij onzeker werden over wie ze waren. Van de omgeving krijgen ze te horen dat er sprake is van faalangst of dat ze lui zijn en onderpresteren. Wat mij betreft, is dit een teken van een groot gebrek aan inzicht in wat er echt in deze jongeren afspeelt... en helaas iets wat ze ook over zichzelf zijn gaan denken alsof het bij hen hoort, omdat er zo over hen gesproken wordt.

Als ik tijdens de coaching de relatie tussen (de)motivatie en psychologische basisbehoeften inzichtelijk maak, wordt voor hen duidelijk waar hun eenzaamheid, gevoelens van incompetent zijn en hun weerstand tegen “moeten”, vandaan komt. Dit komt voor hen dan (vaak voor het eerst) in een ander perspectief te staan. Hierdoor zien zij zichzelf niet langer als enige “schuldige” aan de ellende waar in ze terecht zijn gekomen. Ze ontdekken dat dit het resultaat is van een complexe interactie met de omgeving. Context en relaties spelen hierin een belangrijke rol. Het is volgens mij essentieel om recht te doen aan deze complexiteit bij de zoektocht naar passende oplossingen en nieuwe ontwikkelingsmogelijkheden. Dat begint dus bij het veranderen van de context en investeren in relaties, in samenspraak met de jongeren.

Perspectief op ontwikkeling

De afgelopen jaren heb ik, samen met Desirée Houkema, veel geïnvesteerd in het inzichtelijk maken van de essenties die een rol spelen in de begeleiding om weer tot een passend perspectief op ontwikkeling te komen. Een voorbeeld hiervan betreft de samenhang tussen (schoolgerelateerde) motivatie en de ervaren (mis)match in het voldoen aan de psychologische basisbehoeften. Welke oorzaken dragen hier aan bij, wat zijn de merkbare gevolgen en wat zijn aanknopingspunten voor een effectieve aanpak? Een overzicht van de inzichten op basis van onze expertise en jarenlange ervaring in het begeleiden van kinderen, jongeren en volwassenen hebben we samengebracht in onderstaande matrix.

Motivatie (schoolgerelateerd)	Oorzaak (mate van mismatch) (kind in interactie met omgeving)	Gevolgen (merkbaar voor kind en omgeving)	Aanpak (ondersteuning vanuit omgeving)
Volledig gedemotiveerd	Langdurig (8-12 jaar) ervaren van druk, verveling, zinloosheid. Gebrek aan verbondenheid, los geraakt van school. Traumatische (school)ervaringen. Te veel aanpassen of vechten. Emotioneel ontkoppeld of ontregeld.	Depressief, suïcidaal, burn-out of bore-out, 'alien self'. Negatief beeld van zichzelf, school en de omgeving. Terruggetrokken in een eigen (virtuele) wereld. Gebrek aan energie (chronisch vermoeid). Existentiële crisis.	Time-out: ruimte voor herstel, activiteiten gericht op herstel van zelfbeeld, vertrouwen herstellen via spiegeling aan 'peers' en betrouwbare volwassenen. Ontwikkeling aangaan vanuit interesses, talenten en kwaliteiten. Nieuw perspectief op de toekomst verkennen en ontwikkelen.
Zwaar gedemotiveerd	Langdurig (4-8 jaar) ervaren van druk, verveling en gebrek aan verbondenheid. Moeite met emoties reguleren. Inadequate coping door veel aanpassen (emoties afsluiten) of vechten (verlies van controle).	Internaliserende of externaliserende gedragsproblemen. Staat alleen nog (voorzichtig) open voor activiteiten aansluitend op eigen interesses en behoeften, vanuit thuis of in een ontwikkelomgeving met 'peers'!	Time-out: dagbesteding en activiteiten stimuleren vanuit eigen interesses. Talenten en kwaliteiten ontwikkelen. Inspirerende rolmodellen en perspectieven aanreiken.
Gedemotiveerd	Structureel gebrek aan passende uitdaging. Mist spiegeling in sociale contacten. Moete met inconsistenties in verwachtingen/eisen van de omgeving in relatie tot eigen waarde(n) en behoeften.	Niet betrokken bij schoolse activiteiten, wel bij eigen interesses. Bereid tot leren, afhankelijk van een veilige (school)omgeving die ruimte biedt.	Gedeeltelijke/tijdelijke time-out in setting met ruimte om vanuit eigen ontwikkelbehoeften en interesses te leren. Persoonlijk traject in veilige ontwikkelomgeving met betrokken, open-minded begeleiders.
Licht gemotiveerd	Ervaart mismatch met de omgeving. Ervaart gebrek aan betekenisvol leren. Heeft moeite met het vinden van mogelijkheden voor zichzelf binnen schoolomgeving.	Werkt met wisselende resultaten aan leerstof die motiveert (vaak afhankelijk van relatie met leraar). Balanceert op wankel evenwicht.	Autonomie ondersteunen, keuzes bieden. Vertrouwenpersoon. Coaching op persoonlijke- en talentontwikkeling. Zelfbeeld versterken.
Gemotiveerd, mits....	Heeft slechte ervaringen met leerlingen/leraren, teleurstellingen in relaties. Ervaart onvoldoende ruimte en weinig voldoening.	Alert en kritisch. Staat open voor verandering, is bereid (sociale) vaardigheden te leren, mits logisch en zinvol.	Ruimte voor autonomie. Passende coach/mentor. Coaching op persoonlijke- en talentontwikkeling. Zelfinzicht ontwikkelen.

Psychologische basisbehoeften

Mate van ervaren competentie, autonomie en relationele verbondenheid

Houkema, D. & Kaput, A. - 'HB in Ontwikkeling' - Arnhem 2018

Preventief

Curatief

Hoe groter de demotivatie/mismatch die jongeren ervaren, hoe groter de behoefte aan mensen die vanuit vertrouwen het contact met hen aan kunnen gaan, waardoor de jongere gezien en begrepen kan worden. Daarmee kan vervolgens de verbinding gemaakt worden met anderen die – naast de jongere zelf – mede investeren en verantwoordelijkheid nemen om weer passende ontwikkelingsmogelijkheden te creëren. Door ontwikkeling centraal te stellen, wordt duidelijker hoe ouders en onderwijs- en/of zorgprofessionals bij kunnen dragen in dit complexe proces. Iemand die de jongeren begrijpt en bij kan staan in dit proces, zodat de omgeving hen ook beter begrijpt en ondersteunend kan zijn in het faciliteren van wat nodig is, is dan van groot belang.

Werk jij met creatieve, hoogbewuste jongeren en wil jij hierin meer betekenen?

Dan is het jaarprogramma 'HB in Ontwikkeling' wellicht iets voor jou. Je vergroot hierin je eigen bewustzijn en je handelingsbekwaamheid in het werken met creatieve, hoogbewuste jongeren met een sterk ontwikkelingspotentieel die (dreigen) vast (te) lopen in hun ontwikkeling (met risico op uitval in het onderwijs).